

GÜZEL AHLÂKA AYKIRI TUTUM VE DAVRANIŞLAR

YALANCILIK

Güzel ahlâk sahibi insanın kaçınması gereken tutum ve davranışların başında yalancılık gelmektedir. Bu kapsamda birey, hem yalan konuşmaktan hem de yalancı şahitlikten uzak durmak zorundadır.

Türkçe’de *yalan*, Arapça’da *kizb* kelimeleriyle ifade edilen *yalancılık* “herhangi bir konuda gerçeğe aykırı bilgi veya haber vermek, sözün hakikate uygun olmaması”¹ anlamlarına gelmektedir. *Yalan* doğruluğun zıddıdır.

Yüce Allah, inançlı, insanî ve ahlâkî değerleri içselleştirmiş bireye yalan konuşmayı yasaklamakta² ve doğru sözlü olmayı emretmektedir. Bu konuda Kur’ân’da “*Ey iman edenler! Allah’a karşı gelmekten sakının ve doğru söz söyleyin!*”³ buyrulmaktadır. Âyette “dünyada Allah’a itaat etmek ve ahirette cezalandırılmaktan korkmak,⁴ Allah’a saygı duymak, O’na karşı sorumluluğunun bilincinde olmak, farzları yerine getirip haramlardan sakınmak ve manevi ruh olgunluğuna sahip olmak,⁵ Allah’ın muhafazasına girmek, emrini tutup azabından korunmak,⁶ Yüce Allah’a karşı gelmekten sakınmak ve O’nun ilâhî mesajına duyarlılık göstermek”⁷ gibi anlamlara gelen *takvâ* emri ile doğru söz söyleme emri bir arada kullanılmıştır. Bu durum, doğru sözün, takvânın gereği olduğunu göstermektedir. Bu şekilde takvâyâ uygun doğru söz söylemeyi şiar edinen birey, *sıddîk* (özü-sözü bir, dosdoğru insan) vasfının yanı sıra Yüce Allah’ın katında şahit olma makamına erişecektir. Onlara muhteşem mükâfatlar vardır. Yalancıların durağı ise cehennem olacaktır.⁸

İslâm’da yalan konuşmanın yanı sıra yalancı şahitlik yapmak da yasaklanmaktadır. Bu konuda Kur’ân’da, “*Ey iman edenler! Kendiniz, ana-babanız ve en yakınlarınızın aleyhine bile olsa,*

¹ İbn Manzûr, *Lisânü’l-‘Arab*, c. XIII, ss. 37-40; İsfahânî, *Müfredât*, ss. 704-705.

² Hacc 22/30.

³ Ahzâb 33/70.

⁴ İsfahânî, *Müfredât*, ss. 552-553; Taberî, *Câmi’u’l-Beyân*, c. VI, s. 227.

⁵ Bayraklı, *Tefsîr*, c. XIV, s. 79.

⁶ Yazır, *Hak Dini Kur’ân Dili*, c. VII, s. 176.

⁷ Hüseyin Peker, *Son İlâhî Mesaj Kur’ân ve Açıklamalı Meâli*, Ceylan Ofset, Samsun 2009, s. 1; Mehmet Okuyan, *Kısa Sûrelerin Tefsiri I-II*, Düşün Yay., İstanbul 2010, s. 123.

⁸ Vâkı’a 56/51-52; Hadîd 57/19.

Allah için şahitlik yaparak, adaleti titizlikle ayakta tutan kimseler olun. (Şahitlik ettikleriniz) zengin veya fakir bile olsalar (adaletten ayrılmayın). Zira Allah her ikisine de daha yakındır. Dolayısıyla adaleti yerine getirme konusunda nefsinize uymayın. Şayet (şahitlik ederken gerçeği) çarpıtırmanız ya da (şahitlikten) çekinirseniz biliniz ki Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.”⁹ “Ey iman edenler! Allah için hakkı titizlikle ayakta tutan, adalet ile şahitlik eden kimseler olun. Bir topluma olan kininiz, sakın sizi adaletsizliğe sevk etmesin. Âdil olun! Bu, Allah’a karşı gelmekten sakınmaya daha yakındır. Allah’a karşı gelmekten sakının. Şüphesiz Allah, yaptıklarınızdan haberdardır.”¹⁰ buyrulmaktadır. Bu âyetlerden şu sonuçlar çıkarılabilir:

- * Müslüman, şahitliği Allah rızası için yapmak zorundadır.
- * Müslüman, adaleti ayakta tutmakla mükelleftir.
- * Kur’ân’da insanların siyasi, sosyal ve ekonomik statülerine ya da yakınlık derecelerine göre şahitlik yasaklanmıştır.
- * Yüce Allah, kullarının durumlarını tayin etmeye veya onları korumaya insanlardan daha yakındır.
- * Şahitlikte nefesine uyan adaleti yanlıtır.
- * Gerçeği çarpıtmak ve şahitlikten vazgeçmek, Yüce Allah’ın katında hesaba konu davranışlardır.
- * Bir kişi veya topluma duyulan kin ve nefret, adaletin yerini bulmasına engel teşkil etmemelidir.
- * Âdil olmak, takvâya uygun bir davranıştır.

Hizmet Peygamber (s) de yalan konuşmayı yasaklamaktadır. O, “...Yalandan sakının. Yalan insanı günaha, o da cehenneme götürür. Kişi durmadan yalan söyler ve yalan araştırırsa Allah katında yalancılardan yazılır.”¹¹ Yalandan sakının. Zira yalanla günah yan yanadır ve her ikisi de insanı cehenneme götürür”¹² ifadeleri ile yalanın hem çirkin bir davranış hem de insanı hüsrana götüren bir günah olduğunu vurgulamaktadır. O, yalanı münafıklık alameti¹³ ve muhataba ihanet¹⁴ olarak değerlendirmektedir.

İslâm’da hem yalan konuşmak hem de yalancı şahitliği yapmak imanla ilişkilendirilmekte ve bu olumsuz davranışlar başlı başına insanî ve ahlâkî bir sorun olarak algılanmaktadır. Zira yalan söyleyen birey muhatabını aldatmakta; yalancı şahitliği yapan da bilerek ve kasten gerçeğe aykırı beyanatta bulunarak adaleti yanıltmaktadır. Yalancı şahitlikte bulunan, belki de hiç tanımadığı insanların aleyhine sonuçlanacak biçimde hakikati tersyüz etmektedir. Bu çirkin davranışın aynı zamanda kul hakkı olduğu da açıktır. Bunun bilinmesine rağmen, İslâmî ve ahlâkî terbiyeden yoksun kişiler, söz konusu kul hakkını üstlenme pahasına da olsa yalancı

⁹ Nisâ’ 1/135.

¹⁰ Mâide 5/8.

¹¹ Buhari, *Edeb*, 69.

¹² Müslim, *Birr*, 103-105.

¹³ Buhârî, *Îmân*, 24; Müslim, *Îmân*, 106-108.

¹⁴ Ebû Dâvûd, *Edeb*, 71.

şahitliği yapmaktadırlar. Halbuki Hz. Peygamber (s), “*Bizi aldatan bizden değildir.*”¹⁵ buyurarak, aslında bu davranışların mü’min kişiden ne denli uzak olması gerektiğine vurgu yapmaktadır.

Güncel ve ahlâkî bir problem olan yalan söylemenin pek çok türü vardır. Bu bağlamda, muhataba gerçeğin dışında aktarılan bütün sözler, sadece yalandır. Yalanın bir türü de iletişim teknolojisinin gelişmesiyle yayılmaya başlamıştır. Yalanın bu türü şu şekilde cereyan etmektedir. Bir kişiyi başka bir kişi cep telefonundan aradığında, aranan kişi telefonunu kendisi açmayıp eş, çocuk ya da etrafındaki diğer insanlara açtırmakta ve kendisinin o esnada orada bulunmadığını söylettirmektedir. Halbuki kendisi o sırada oradadır. Orada olmasına rağmen bu yalan bilgiyi karşı tarafa ilettiren kişi, sadece yalan söylemekle kalmamakta, başta çocuklar olmak üzere çevresindeki insanlara da yalan söylemeyi öğretmektedir.

Yalan söylemek ve yalancı şahitliğinde bulunmak, aynı zamanda ahiret inancıyla ilgili bir konudur. Zira yalan söyleyerek muhatabını aldatan, yalancı şahitliği yaparak da adaleti yanıltan kişi bu çirkin ve ahlâk dışı davranışından dolayı ahirette hesaba çekilecektir. Allah’a ve ahiret gününe gerçekten iman eden bir Müslüman, yaptığı ibadetlerin sevabından eksiltilerek hakkını ihlal ettiği kişiye verileceğine mutlak anlamda inansa, bu davranışlarda bulunamaz. Meselenin bu boyutuyla da ele alınıp irdelenmesinin bireylere ahlâkî güzellik kazandırmada katkı sağlayacağını düşünmekteyiz.

Hulasa yalan konuşmak ve yalancı şahitlik yapmak, İslâm’da kesin bir dille yasaklanmaktadır. Bu olumsuz davranışlar, asla müslümana yakışmaz. Dolayısıyla güzel ahlâkî bir değer olarak gören ve Kur’ânî ilke ve erdemlerle ahlâkını güzelleştirmeyi hedefleyen bireyin yapması gereken, özü-sözü bir ve dosdoğru olmak, yalan konuşmamak ve şahitliğine başvurulduğunda gerçeği tüm çıplaklığıyla anlatarak adaletin yerini bulmasına katkı sağlamaktır.

HİRSIZLIK

Güzel ahlâk sahibi insanın kaçınması gereken davranışlardan birisi de hırsızlıktır. Arapça’da *sirkat* veya *serika* kelimeleriyle ifade edilen *hırsızlık*, “başkasının malını sahibinin bilgisi dışında kendi menfaati için gizlice almak, çalmak”¹⁶ manasına gelmektedir.

Cezası Kur’ân’da belirlenmiş olması hasebiyle *hırsızlık*, İslâm ceza hukukunun “had, kısas-diyet, ta’zîr” şeklindeki üçlü tasnifinin had kısmına girer. Özellikle Hanefî mezhebinde hırsızlığın *büyük hırsızlık* (eşkıyalık, silahlı gasp ve soygun gibi suçlar) ve *küçük hırsızlık* (basit hırsızlık) şeklinde ikiye ayrıldığı görülmektedir. Fakat *sirkat* veya *serika* kelimeleri yalnız başına

¹⁵ Müslim, *İmân*, 164.

¹⁶ *Türkçe Sözlük*, s. 1094.

kullanıldıklarında basit hırsızlık kastedilmiş olur.¹⁷

İslâm dini hırsızlığı yasaklamakta ve hırsızlık yapmamayı Allah’a ve rasûlüne itaatin koşulu olarak takdim etmektedir. Bu konuda Kur’ân’da şöyle buyrulmaktadır: *“Ey peygamber! Mü’min kadınlar Allah’a hiçbir şeyi ortak koşturmak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarını öldürmemek, elleri ile ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemek, hiçbir iyi işte karşı gelmemek koşuluyla sana biat etmek üzere geldiklerinde biatlerini kabul et ve onlar için Allah’tan bağışlanma dile! Allah çok bağışlayandır; çok merhamet edendir.”*¹⁸

Hırsızlık suçunun İslâm hukukundaki cezası ise şu âyetlerde açıklanmaktadır: *“Hırsızlık yapan erkek ve kadının yaptıklarına karşılık bir ceza ve Allah’tan bir ibret olmak üzere ellerini kesin. Allah mutlak güç ve sonsuz hikmet sahibidir. Her kim de işlediği zulmünün arkasından tevbe edip durumunu düzeltirse, Allah onun tevbesini kabul eder. Şüphesiz Allah çok bağışlayandır; çok merhamet edendir.”*¹⁹ Bu âyetlerden hareketle şunları söyleyebiliriz:

* İslâm’a göre hırsızlık, büyük bir suç ve günahdır.

* İslâm’da hırsızlığın müeyyidesi, hırsızın ellerinin kesilmesidir.

* İslâm hukukundaki cezalar hem ibret verici hem de caydırıcıdır. Bu suç kapsamında, insan için hayati önem taşıyan bir uzvun kesilmesi, hırsızlığın ne denli büyük bir suç ve günah olduğunu gözler önüne sermektedir. Ayrıca bu ceza, diğer insanların da ibret almalarını sağlayarak böyle bir suça bulaşmamalarını temin etmeye yönelik önemli bir tedbirdir.

* Hırsızlık bir zulümdür.

* İnsan, işlediği günah ve hatalardan dolayı pişman olup, samimi tevbe ederse, Yüce Allah onu bağışlar. Yani tevbe kapısı sürekli açıktır.

Hizmet Peygamber (s), her konuda olduğu gibi hırsızlık suçunun cezasının uygulanmasında da adalet ve kararlılığını ortaya koyarak, *“Allah’a yemin ederim ki, kızım Fâtıma da hırsızlık yapsa, onun da elini keserim!”*²⁰ buyurmuştur.

Hırsızlık, sosyal bir varlık olan insanın bireysel zaruri ihtiyaçlarını kimseye muhtaç olmadan sürdürebilmesi için son derece önemli bir uzuv olan ellerinin kesilmesine kadar kötü sonuçlar doğuran bir suçtur. Aynı zamanda korkunç bir kul hakkıdır. Zira hırsızlıkta, kişinin kendisinin olmayan bir şeyi kendi çıkarı için çalması söz konusudur. Çalınan malın çeşidine göre asıl sahibinin ihtiyaç durumu farklılık arz etse de insanların herhangi bir şeye sahip olmak için belirli bir bedel ödedikleri açıktır. Dolayısıyla hırsızın hiçbir bedel ödemeksizin başkasının malını çalarak ona sahip olması kabul edilebilir bir şey değildir.

Günümüzde hırsızlık, çeşitliliği olan bir suç ve toplumsal bir problemdir. Bilişim ve iletişim alanında ortaya çıkan yenilikler, hırsızlık suçunun da çeşitliliğine sebep olmaktadır. Örneğin, bir zamanlar insanların sahibi olduğu para ve mal cinsinden şeyler, saklı oldukları yerlerden gizlice alınarak çalınırken, bugün hackerler (şifre kırıcı korsanlar) aracılığıyla internet üzerinden

¹⁷ Ali Bardakoğlu, “Hırsızlık”, *DİA*, TDV Yay., İstanbul 1998, c. XVII, s. 385.

¹⁸ Mümtehen 60/12.

¹⁹ Mâide 5/38-39.

²⁰ Müslim, *Hudûd*, 8.

çalınarak el değıştirebilmektedir. Bu durum insanlarda korku, tedirginlik ve güvensizliğe neden olmakta, kişilerin geleceğe güvenle bakmalarını engellemektedir. Ayrıca çalınan şey her ne olursa olsun, sahibi için çok önemli ve çok değerli olabilir. İnsanlar “mal canın yongasıdır” özdeyişi gereği, sahibi oldukları şeye umutlarını da bağlamaktadır. Dolayısıyla hırsız, kişilerin sadece mallarını değil, aynı zamanda umutlarını da çalmaktadır.

Bugün insanlar alın teri ile kazandıkları mal ve paralarını güvenlik ve hırsızlık endişesiyle evlerinde saklamaktan çekinmekte, banka ve benzeri kuruluşlara teslim etmektedirler. Bu işleminden dolayı bazen -kişinin rızasına bağlı olarak- özellikle nakdi değeri olan birikimlere faiz de tekabül etmektedir. Böylece Müslüman, helal yoldan elde ettiği kazancına haram buluşturmuş olmaktadır. Bu da hırsızlık endişesinin bireyin dinî hayatında meydana getirdiği olumsuz sonuçlardan birisidir.

Günümüzde maddi değeri olan şeyler çalındığı gibi “bilgi” de çalınmaktadır. Unutmamak gerekir ki, herhangi bir bilginin ortaya çıkması, bilgi sahibinin belirli bir altyapıya sahip olmasını gerekli kılar. Bu altyapının oluşabilmesi, son derece önemli bir okuma ve araştırma faaliyeti gerektirir. Böylesi yoğun bir çabanın sonucunda ortaya çıkan değerli bir bilgiyi, bilgi sahibine atıfta bulunmaksızın kendi düşüncesiymiş gibi aktarmak, en azından bilgiye ve onun asıl sahibine ihanettir. Ancak kaynak göstererek her türlü bilgiyi kullanmak, geliştirmek ve bir adım ilerisine götürmek mümkündür.

Bugün insanlar ev ve işyerlerini hırsızlığa karşı korumak için yoğun güvenlik tedbirlerine başvurmakta ve bu iş için ciddi harcamalar yapmaktadırlar. Özellikle Müslümanların yaşadığı bir yerleşim biriminde mü'minin, “inandığı değerlere güvenen,²¹ etrafına güven veren²² ve insanların, elinden ve dilinden güvende olduğu²³ birey” olarak tanımlanmasından hareketle, bu durumun anlaşılır olmadığı kanaatindeyiz.

Netice itibariyle hırsızlık, insanların alın teri ile kazandıkları mal veya paralarının haksız bir şekilde ellerinden çıkmasına sebep olan, kişileri hem maddî hem de manevî açıdan zarara uğratan, onları umutsuzluk, korku, endişe ve güvensizliğe sevk eden, sosyal huzur ve güveni zedeleyen, bireysel ve toplumsal hayatta olumsuz sonuçlar meydana getiren bir suçtur. Hırsızlık İslâmî, insanî ve ahlâkî olmayan bir davranıştır. Dolayısıyla güzel ahlâk sahibi insanların bu çirkin davranıştan uzak durması şarttır.

²¹ Nisâ' 4/136.

²² Haşr 23/23.

²³ Buhârî, *İmân*, 4, 5; Müslim, *İmân*, 64, 65; Ebû Dâvûd, *Cihâd*, 2; Tirmizî, *Kıyâmet*, 52; Nesâî, *İmân*, 8, 9, 11.